

Verlies Nederlandse koopvaardij schepen WO 2

Zowel aan geallieerde zijde als bij het varen in dienst van de bezetter gingen vele schepen verloren. Om ook digitaal gegevens over verliezen van de Nederlandse koopvaardij in de Tweede Wereldoorlog beschikbaar te stellen aan een breed publiek, hebben vrijwilligers van de Maritiem Historische Databank deze onder het thema 'Verliezen Nederlandse Koopvaardij Tweede Wereldoorlog' op de website bijeengebracht.

In de literatuur en andere media is vanuit het Westers/Nederlandse perspectief het accent veelal komen te liggen op de schepen die getorpedeerd werden door de U-boten in de Slag om de Atlantische Oceaan tijdens de Tweede Wereldoorlog. Dit terwijl de oorlog vele strijdtonelen heeft gekend, verspreid over bijna de gehele wereld. Zowel ter land, ter zee als in de lucht. Schepen vielen ook ten prooi aan de vliegtuigen, oppervlakteschepen en onderzeeboten van Japan en Italië.

Het samenstellen van dit overzicht heeft duidelijk gemaakt dat een breder perspectief op deze verliezen niet onbelangrijk is. Aanvankelijk kenmerkte de geschiedschrijving in de jaren na de oorlog zich vooral door een benadering vanuit het perspectief van de overwinnaars. De overwinning was ten koste gegaan van vele slachtoffers en grote verliezen, met als gevolg een begrijpelijk ressentiment jegens de bevolking van de AS-mogendheden, de verliezers. In het bijzonder jegens NAZI - Duitsland vanwege de HOLOCAUST en de onderdrukking van de vrijheid. Jegens Japan vanwege de dood en ellende in de veroverde gebieden en in de 'JAPPENKAMPEN'. Het weinige ressentiment jegens Italië is in die zin opmerkelijk en begrijpelijk tegelijkertijd. Het ressentiment is ook een verklaring voor de aanvankelijk minimale aandacht voor de geschiedenis van het varen 'onder de bezetter'! Na de naslagwerken van K.W.L. Bezemer en L.L. von Münching werd in deze lacune pas goed voorzien in 2010 door Jac. J. Baart in zijn boek 'Rotterdam Oorlogshaven', waarin hij de scheepsbouw en het varen voor de bezetter uitgebreid beschrijft.

Oorzaken verlies

De wijze waarop schepen aan beide zijden met veel ellende verloren gingen was zeer divers. Het gaat niet alleen om verliezen ten gevolge van torpedering, maar ook door luchtaanvallen/ bombardementen, kanonvuur van oppervlakteschepen, raiders en onderzeeboten, (magnetische) mijnen, springladingen en door sabotage/afzinken ter voorkoming van gebruik door de tegenstander. Tijdens de oorlog waren er bovendien nautisch gezien extra gevaren door het in konvooi varen van grote aantallen schepen en vanwege verduisterde kustverlichting en boordlichten, waardoor strandingen en aanvaringen ontstonden met het verlies van schepen en mensenlevens tot gevolg. Ook zijn er schepen simpelweg vergaan en werden dan als vermist opgegeven.

In dit overzicht wordt per schip de primaire oorzaak van het verlies aangegeven. Maar er zijn ook situaties, waarbij een schip in tweede instantie geborgen en gerepareerd werd en later, in dienst van de vijand, alsnog ten onder ging! Ter blokkering van havens en om schepen niet in handen van de vijand te laten vallen, zijn er in mei 1940, in 1942 aan het begin van de oorlog in Nederlands Indië, en in 1945 schepen door sabotageploegen tot zinken gebracht.

Oorlogsperiode

Wat datering betreft, is de periode 3 september 1939 tot 2 september 1945 aangehouden, omdat wereldwijd de datum 2 september 1945 als einde van de oorlog in Azië geldt. Bij de datering van de verliezen worden in de geraadpleegde bronnen soms verschillen aangetroffen. Meestal is dit te verklaren uit gebeurtenissen rond de middernachtelijke uren, maar wanneer een schip vergaan is en pas later als vermist wordt opgegeven is exacte datering niet mogelijk. Aangegeven wordt of het een schip betreft van de Grote Handelsvaart (GHV) of van Kleine Handelsvaart (KHV = < 500 brt) en of een

schip verloren is gegaan aan geallieerde zijde of in dienst van één der AS-mogendheden.

Wat betreft Nederlandse schepen die tussen 3 september 1939 en 10 mei 1940 verloren gingen, is dit laatste niet van toepassing, aangeduid met de afkorting n.v.t. Hetzelfde geldt voor de schepen die in Nederland, maar vooral in Nederlands Indië door de eigen partij als sabotage werden afgezonken.

Een aantal schepen was bij het uitbreken van de oorlog voor Nederlandse rederijen in aanbouw, maar werden al snel door de bezetter overgenomen. Zij gingen onder Duitse of Japanse vlag ten onder! Deze schepen worden niet vermeld in de Maritiem Historische Databank, maar gingen op die manier uiteindelijk toch verloren voor de Nederlandse koopvaardij.

Toetsing

In verschillende bronnen, afhankelijk van definitie en datering, worden wisselende getallen genoemd bij de schepen die voor Nederland verloren gingen. De gegevens in deze database zijn getoetst aan de naslagwerken van K.W.L. Bezemer en L.L. von Münching. (525 schepen)

CONTACT:

Bij het samenstellen is zorgvuldigheid betracht, maar via het contactformulier staat de redactie open voor vragen en commentaar bij errata of omissies.

Dit overzicht is tot stand gekomen met gebruikmaking van de volgende (digitale)bronnen:

LITERATUUR

Baart, J.J. *Rotterdam Oorlogshaven*, Walburg Pers 2010; ISBN 978.90.5730.673.0

Bakker, Ir. H. Th. *De K.P.M. in Oorlogstijd*, uitgave Koninklijke Pakketvaart Maatschappij, A'dam 1950

Beukema, H. *Varen op twee fronten, een epos over kustvaarders in WO 2*; 2000; ISBN 9080468436

Bezemer, K.W.L. *Geschiedenis van de Nederlandse Koopvaardijvloot in de Tweede Wereldoorlog*, (2 delen), Elsevier Boeken B.V., Amsterdam 1986

Bezemer, K.W.L. *Geschiedenis van de Nederlandse Koopvaardijvloot in de Tweede Wereldoorlog*, (Supplement), uitg. Agon, Amsterdam 1990

Brongers, D. *Op tegengestelde koersen, de kustvaart in oorlogstijd*; Schuttevaer Maritiem 1996
ISBN 90 557 7002 7

Münching, L.L. von, *De Nederlandse Koopvaardijvloot in de Tweede Wereldoorlog*, deel I, Unieboek b.v. ; Bussum 1978

Münching, L.L. von, *De Nederlandse Koopvaardijvloot in de Tweede Wereldoorlog*, deel II, Den Boer uitgevers, Middelburg 1986

Roever, J.W. de, *De Nederland in de Tweede Wereldoorlog*, N.V. Drukkerij v.h. C. de Boer Jr., Den Helder 1951

Wessels, W.H.A. *De KNSM in de 2^e Wereldoorlog*, Hermans Instore Marketing, Hoorn 2008
ISBN 9789079575015

INTERNET

Archieven.nl Scheepsdossiers (NIMH / Nederlands Instituut voor Militaire Historie)

https://www.archieven.nl/nl/zoeken?mivast=0&mizig=903&miadt=2231&milang=nl&mizk_alle=scheepsdossiers&miview=tbl

Stichting Koopvaardijpersoneel 1940 -1945

<https://www.koopvaardijpersoneel40-45.nl/>

Stichting Maritiem Historische Databank

<https://www.marhisdata.nl/>

MaSS Stapstenen van maritieme geschiedenis

<https://mass.cultureelerfgoed.nl/>

Wrecksite

<https://www.wrecksite.eu/Wrecksite.aspx>

Gebruikte afkortingen

SAT	Schwere Artillerie Träger
LAT	Lichte Artillerie Träger
LAZ	Lazarett Schiff
MTB	Motortorpedoboot
V	Vorpostenboot

Gebruik verlieslijst

Klik op scheepsnaam voor de geschiedenis van het schip

De waar een schip verloren is gegaan is veelal aangegeven in MaSS, indien beschikbaar klik op oorzaak

Voor lijsten van opvarenden verwijzen we naar <https://databank.koopvaardijpersoneel40-45.nl/>